

Riskbedömning av verksamheter som hanterar gödselmedel inom jordbruk

- Rekommenderat tillsynsintervall

Förord

Jordbruksverket har tagit fram en tillsynsvägledning, Riskbedömning av verksamheter som hanterar gödselmedel inom jordbruk – Rekommenderat tillsynsintervall. Tillsynsvägledningen är tänkt att fungera som ett stöd vid kommunernas verksamhetsplanering.

Jordbruksverket ska enligt 3 kap. 13 § miljötillsynsförordningen (2011:13) ge tillsynsvägledning till tillsynsmyndigheter i frågor som rör djurhållande verksamheter och verksamheter inom jordbruks- och trädgårdsområdet. Hantering av gödselmedel innefattas i dessa verksamhetsområden.

Innehåll

1	Inledning.....	4
2	Avgränsningar	5
3	Tillsyn.....	6
3.1	Tillsynsintervall.....	6
3.2	Tillsynsbesök.....	6
3.3	Prioritering av tillsyn	7
4	Underlag för riskbedömning	8
5	Beskrivning av riskbedömningsmodellen	9
5.1	Generell riskbedömning av verksamheter inom olika kategorier av verksamheter ...	9
5.2	Individuell riskbedömning av verksamheter.....	10
5.2.1	Hur kan en individuell riskbedömning gå till?	11
5.2.2	Parametrar som påverkar riskbedömningen.....	12
6	Motivering till den generella riskbedömningen av verksamheter ...	15
6.1	Växtodling	15
6.1.1	Beskrivning av verksamheterna	15
6.1.2	Risker med verksamheternas hantering av gödselmedel.....	16
6.1.3	Sammanfattande bedömning	17
6.2	Djurhållning.....	17
6.2.1	Beskrivning av verksamheterna	17
6.2.2	Risker med verksamheternas hantering av gödselmedel.....	18
6.2.3	Sammanfattande bedömning	19
6.3	Växtodling och djurhållning.....	19
6.3.1	Beskrivning av verksamheterna	19
6.3.2	Risker med verksamheternas hantering av gödselmedel.....	20
6.3.3	Sammanfattande bedömning	22
6.4	Entreprenörer (exempelvis maskinstationer och transportörer)	22
6.4.1	Beskrivning av verksamheten	22
6.4.2	Risker med verksamhetens hantering av gödselmedel.....	22
6.4.3	Sammanfattande bedömning	24

1 Inledning

Jordbruksverket har tagit fram en modell för riskbedömning av verksamheter, i syfte att underlätta för tillsynsmyndigheter att bedöma lämpligt intervall för sådan tillsyn som enligt miljöbalken ska ske av verksamheter som hanterar gödselmedel inom jordbruk.

Riskbedömningsmodellen består av två delar, generell och individuell riskbedömning. I den första delen utgår vi från en generell riskbedömning av olika typer av jordbruksverksamheter. Den generella riskbedömningen bör kompletteras med en individuell riskbedömning av den enskilda verksamheten. Denna bedömning görs av varje tillsynsmyndighet.

Riskbedömningsmodellen är en rekommendation och därmed inte tvingande för tillsynsmyndigheten att använda. Den ska ses som ett stöd för tillsynsmyndigheternas behovsutredningar och årliga tillsynsplaner enligt miljötillsynsförordningen (2011:13). Riskbedömningsmodellen kan också användas som ett uppslagsverk i samband med riskbedömning av jordbruksverksamheter.

2 Avgränsningar

Riskbedömningsmodellen berör de verksamheter inom jordbruksområdet som får tillsyn enligt miljöbalken. På dessa verksamheter bedriver tillsynsmyndigheterna även tillsyn enligt andra regelverk, som exempelvis kontroll av växtskyddsmedel enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 (kontrollförordningen)¹. För kontroll enligt kontrollförordningen finns det en separat riskbedömningsmodell² som har tagits fram av Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket. Dessa två riskbedömningsmodeller är tänkta att användas parallellt, men det är viktigt att resultaten från de båda modellerna arbetas samman i den slutliga bedömningen av verksamheternas risker. Den riskbedömning där resultatet visar på störst risk och därmed tätast kontroll/tillsynsintervall är den riskbedömning som bör få företräde i den slutliga bestämningen av kontroll/tillsynsintervall.

Riskbedömningsmodellen omfattar endast jordbruksverksamheter som hanterar gödselmedel och som är klassade som U-verksamheter³. Anmälning- och tillståndspliktiga verksamheter, så kallade B- och C-verksamheter⁴, behöver enligt miljötillsynsförordningen ha regelbunden tillsyn som i praktiken brukar hamna på mellan ett och tre år. För IED-anläggningar⁵ ska besöken göras minst en gång per år om verksamheten innebär betydande risker för miljön och minst vart tredje år för övriga IED-verksamheter⁶. Enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken och Sveriges Kommuner och Regioners taxa inom miljöbalkens område utifrån risk- och erfarenhetsbedömning (SKR:s taxemodell)⁷ bedöms behovet motsvara tillsyn varje, vartannat respektive vart tredje år för B- och C-verksamheter. Därför är IED-, B- och C-verksamheter inte med i denna riskbedömningsmodell.

Vi har valt att skilja mellan verksamheter som håller djur och verksamheter som inte håller djur och gör alltså ingen uppdelning baserat på antal djurenheter. Anledningen till att vi valt att ändå ange ett spann på 10–100 djurenheter är för att gårdar över 100 djurenheter är anmälningsspliktiga. Vår bedömning är även

1 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG.

2 Riskbedömning-av-aktörer-som-hanterar-växtskyddsmedel (www.jordbruksverket.se).

3 U-verksamheter är mindre verksamheter utan klassning i miljöprövningsförordningen (2013:251).

4 B-verksamheter är tillståndspliktiga och C-verksamheter är anmälningsspliktiga enligt miljöprövningsförordningen (2013:251).

5 IED-anläggningar omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar).

6 1 kap. 10 b § 2 p. miljötillsynsförordningen (2011:13).

7 www.skr.se

att gårdar med färre än 10 djurenheter inte behöver ett fast tillsynsintervall utan i stället besöks vid behov.

I riskbedömningen har vi för växtodlingsgårdar bara med de verksamheter som odlar över 50 hektar. Anledningen till att vi inte tar med gårdar som brukar under 50 hektar är att vi bedömer att mängden gödsel som hanteras är relativt liten på dessa gårdar, samt att flertalet inte bedriver ett intensivt jordbruk.

I riskbedömningen rekommenderar vi inte tillsynsintervall för verksamheter som hanterar gödselmedel men som inte är typiska jordbruksverksamheter, exempelvis biogas- eller komposteringsanläggningar. De flesta av dessa anläggningar är anmälnings- eller tillståndspliktiga verksamheter.

3 Tillsyn

I 1 kap. miljötillsynsförordningen anges det allmänt kring tillsyn och kontroll rörande de uppgifter tillsynsmyndigheterna har på detta område. Enligt 6 § framgår bland annat att det hos tillsynsmyndighet ska finnas en utredning om tillsynsbehovet för myndighetens hela ansvarsområde enligt miljöbalken. Denna behovsutredning ska avse en tid om tre år. Utredningen ska ses över vid behov och minst en gång varje år. I 7 § anges att en tillsynsmyndighet ska föra ett register över de tillsynsobjekt som behöver återkommande tillsyn. Nämda plan och register ska sedan enligt 8 § ligga till grund för den samlade tillsynsplan som en tillsynsmyndighet ska upprätta för varje verksamhetsår och som omfattar myndighetens ansvarsområde enligt miljöbalken.

3.1 Tillsynsintervall

I miljötillsynsförordningen saknas vägledning om hur tillsynsbehovet ska fastställas för en U-verksamhet och vad tillsyn i nödvändig utsträckning innebär. Vi har gjort bedömningen att tillsynsintervallet inte bör vara längre än vart femte år för att tillsynen ska anses vara regelbunden och återkommande. Om tillsynsintervallet utvidgas ytterligare ökar risken för att verksamheten har bytt ägare och ändrat eller utökat sin användning av gödselmedel. Dessutom innebär ett längre tillsynsintervall att efterlevnaden av ny lagstiftning inte följs upp hos verksamhetsutövare tillräckligt ofta för att göra skillnad. För långa tillsynsintervall ökar risken för näringsläckage i de fall otillåten hantering av gödselmedel sker.

Det rekommenderade intervallet för tillsyn blir kortare än vart femte år för de verksamheter vars hantering bedöms vara mer riskfylld. Tillsynsmyndigheten kan anpassa tillsynsintervallet för varje verksamhet utifrån resultatet av den individuella riskbedömningen.

Eftersom U-verksamheter inte är skyldiga att informera tillsynsmyndigheten om att de bedriver en miljöfarlig verksamhet kan det vara svårt för tillsynsmyndigheterna att hålla sina register uppdaterade. På webbforumet Effektiv Näring⁸ vägleder vi om vilka centrala register som finns tillgängliga och hur tillsynsmyndigheten får tillgång till dem.

3.2 Tillsynsbesök

Jordbruksverket rekommenderar att tillsynsbesök i normalfallet är föranmälda. Det ger verksamhetsutövaren möjlighet att avsätta tid för besöket samt möjlighet att förbereda sig, till exempel genom att ta fram relevanta dokument.

8 www.aktivnaring.se

Vid klagomål på verksamhet som bedriver miljöfarlig verksamhet bör dock tillsynsbesök utföras oanmält. En tillsyn kan omfatta flera tillsynsområden vid ett och samma tillsynsbesök, både enligt miljöbalken och kontrollförordningen. Tillsynen kan även delas upp och endast omfatta något/några tillsynsområden per besök. De tillsynsområden som vi ser inom gödselmedelshanteringen är:

- Lagring av gödsel
- Spridning av gödsel
- Transport av gödsel
- Dokumentation
- Egenkontroll

3.3 Prioritering av tillsyn

Tillsynsmyndigheterna kan inte bedriva tillsyn på alla jordbruksverksamheter årligen, därför måste prioritering göras. Exempelvis ska kommunerna i sin tillsynsplanering enligt vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2021–2027⁹ prioritera tillsyn av miljöfarliga verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna inte följs eller riskerar att inte följas. Ett annat exempel på där prioritering ska ske är tillsyn av verksamheter som ligger nära känslig bebyggelse där olägenheter i form av exempelvis lukt och flugor för närboende kan uppstå.

Att tillsynen prioriteras innebära ofta att tillsynen av ett specifikt regelområde eller en specifik typ av verksamhet genomförs. Men tillsyn kan även bedrivas i samband med inventering av ett geografiskt område. Ofta innebär dessa typer av tillsynsbesök att tillsyn genomförs på verksamheten för första gången. Efter det första besöket behöver tillsynsmyndigheten bedöma om verksamheten ska få regelbunden tillsyn eller inte. Tillsynsmyndigheten gör sedan en individuell riskbedömning för verksamheten och besöker verksamheten framöver med ett visst tillsynsintervall.

9 www.vattenmyndigheterna.se

4 Underlag för riskbedömning

Ett viktigt underlag till en riskbedömning är tillsynsmyndigheternas egna fleråriga statistik på vad tillsynsmyndigheterna uppmärksammat för avvikelser vid sin tillsyn. För tillsyn som bedrivs inom gödselmedelsområdet samlas data inte in via någon årlig rapportering till Jordbruksverket. Vattenmyndigheterna samlar årligen in uppgifter om åtgärder utifrån åtgärdsprogrammen för vattendistriktet¹⁰ där en av åtgärderna är att kommunerna ska bedriva tillsyn av jordbruksverksamheter. Den sammanställning som vattenmyndigheterna gör innehåller ingen information om vilka avvikelser som har uppmärksammats vid tillsynen.

Det saknas statistik över vilka tillsynsområden flest avvikelser uppmärksammats inom. I samband med Jordbruksverkets tillsynsprojekt har Jordbruksverket gjort sammanställningar av den inrapporterade tillsynen och därigenom fått viss kunskap om brister inom specifika tillsynsområden eller för specifika typer av verksamheter.

Den generella riskbedömningen som Jordbruksverket har tagit fram bygger i huvudsak på sådana uppgifter som tillsynsmyndigheterna har möjlighet att få fram utan att besöka verksamheterna. Det rör sig framförallt om uppgifter om hur stora arealer som verksamheterna brukar och vilken typ av djurhållning som finns. Av de olika parametrar som finns i uppgifterna kan vi göra bedömningar av risker.

Jordbruksverkets bedömning är att en verksamhet som brukar stora arealer, generellt hanterar större volymer gödsel än verksamheter med mindre arealer. Vi bedömer därför att dessa verksamheter medför en högre risk än verksamheter med mindre areal. Finns djur inom verksamheterna är risken också större eftersom hanteringen av gödselmedel ökar. På samma sätt är även lagstiftningen inom växtnärlingsområdet uppbyggd så att högre krav ställs på större djurhållande verksamheter där större mängder gödselmedel hanteras. Vi har även tagit hänsyn till att riskerna ökar på företag med många djur men med förhållandevis begränsade spridningsarealer.

¹⁰ www.vattenmyndigheterna.se

5 Beskrivning av riskbedömningsmodellen

Riskbedömningsmodellen består av en generell bedömning av olika kategorier av verksamheter och en individuell bedömning av varje enskild verksamhet. I den generella riskbedömningen gör Jordbruksverket en schablonmässig bedömning av olika verksamheter som hanterar gödselmedel inom jordbruk. Tillsynsmyndigheten gör sedan en individuell riskbedömning av de enskilda verksamheterna utifrån egen erfarenhet.

5.1 Generell riskbedömning av verksamheter inom olika kategorier av verksamheter

Med utgångspunkt i att de flesta verksamheter ska få tillsyn minst en gång under en femårsperiod har vi nedan gjort en enkel klassning. Klassningen har baserats på kategorisering i lagstiftning och egna bedömningar när det gäller risker vid hantering av gödselmedel inom olika kategorier av verksamheter. Klassningen har också baserats på storleken av djurhållningen och växtodlingen.

För de typer av verksamheter vars hantering av gödselmedel vi bedömer utgör en låg risk för människors hälsa, djurs hälsa eller miljön har vi föreslagit det längsta intervallet, det vill säga vart femte år. De verksamheter vi bedömer utgör en medelhög risk har vi rekommenderar det kortaste intervallet, det vill säga vart tredje år. Vi har inte kategoriserat någon verksamhet som hög risk när det gäller U-verksamheterna.

Tabell 1. Riskbedömning av verksamheter som hanterar gödselmedel inom jordbruk samt rekommenderat tillsynsintervall

Kategorier av verksamheter	Riskbedömning	Rekommenderat tillsynsintervall (år)
Växtodling under 50 hektar	Låg	Vid behov
Växtodling 50–100 hektar	Låg	5
Växtodling över 100 hektar	Medel	4
Djurhållning med färre än 10 djurenheter	Låg	Vid behov
Djurhållning 10–100 djurenheter	Medel	4
Djurhållning 10–100 djurenheter och växtodling 50–100 hektar	Medel	3
Djurhållning 10–100 djurenheter och växtodling över 100 hektar	Medel	4
Entreprenörer (exempelvis maskinstationer och transportörer)	Låg	5

I tabell 1 har vi tagit med verksamheter som vi bedömer inte behöver regelbunden tillsyn med ett bestämt tillsynsintervall. Dessa verksamheter rekommenderar vi istället får tillsyn vid behov. Verksamheterna som berörs är djurhållning med färre än 10 djurenheter och/eller växtodling under 50 hektar.

Tillsyn vid behov kan ske när det kommer in klagomål på verksamheten, besök i samband med ett tillsynsprojekt eller områdesspecifik tillsyn, exempelvis utmed en vattenförekomst där miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten inte uppnås.

Vi har i den generella riskbedömningen i tabell 1 vägt samman riskerna som är förknippade med olika verksamheter, och utifrån detta rekommenderat ett lämpligt tillsynsintervall.

Omfattar en verksamhet fler än en kategori, exempelvis en växtodlingsgård som odlar över 100 hektar åkermark och som samtidigt är entreprenör, så är det verksamhetsområdet med det kortare rekommenderade tillsynsintervallet som styr tillsynsintervallet. I detta fall blir rekommendationen att verksamheten får tillsyn vart fjärde år. Tillsynen kan vid ett och samma tillfälle omfatta flera kategorier av verksamheter.

5.2 Individuell riskbedömning av verksamheter

Den generella riskbedömningen av verksamheter bör kompletteras med en bedömning av den enskilda verksamheten, baserat på den erfarenhet som tillsynsmyndigheten har av verksamheten. Den individuella riskbedömningen kan utföras av tillsynsmyndigheterna först efter att verksamheten fått minst ett tillsynsbesök. Den generella riskbedömningens föreslagna tillsynsintervall kan justeras och bli längre eller kortare beroende på vad som framkommer vid tillsynen på verksamheten.

I den individuella riskbedömningen har vi använt en skala från låg till hög riskklass. På den skalan har vi satt nötkreatur med flytgödselhantering som utgångspunkt (riskbedömning medel) där gödselslag från andra djurkategorier klassificeras utifrån högre eller lägre risk i förhållande till nötflytgödsel. I den individuella riskbedömningen så särskiljer vi inte behandlad stallgödsel som biogödsel/rötresten från annan flytgödsel.

Riskbedömningen och det rekommenderade tillsynsintervallet för verksamheterna kan skilja sig från den riskbedömning och kontrollintervall som samma verksamheter fått i enlighet med riskbedömningsmodellen för växtskyddsmedel. Dessa två riskbedömningar är tänkta att användas parallellt, men det är viktigt att resultaten från de båda modellerna arbetas samman i den slutliga bedömningen av verksamheternas risk. Den riskbedömning där resultatet visar på störst risk och därmed tätast kontroll/tillsynsintervall är den riskbedömningen som bör ha störst påverkan i den slutliga bestämningen av kontroll/tillsynsintervall. I praktiken kommer växtskyddsmedel vara den

riskbedömningen som styr intervallet eftersom den generellt ger kortare tillsynsintervall.

Parametrarna i tabell 2 kan ingå i bedömningen av om tillsynsintervallet ska justeras och bli längre (minskad tillsyn) eller kortare (förstärkt tillsyn) än rekommenderat tillsynsintervall enligt den generella riskbedömningen. De flesta parametrar är enskilt inte tillräckliga för att motivera ett kortare eller längre tillsynsintervall. Parametrarna måste ställas i relation till varandra för att en bedömning av verksamhetens samtliga risker ska vara möjlig.

Tabell 2. Parametrar som kan ingå vid en bedömning av om det rekommenderade tillsynsintervallet ska bli längre eller kortare.

Kortare tillsynsintervall – Förstärkt tillsyn	Längre tillsynsintervall – Minskad tillsyn
Bristfällig egenkontroll	God egenkontroll
Uppmärksammade brister vid tidigare tillsyn, verksamhet som inte sköts i enlighet med lagstiftningen	Goda erfarenheter från tidigare tillsynsbesök, verksamheten sköts i enlighet med lagstiftningen
Följande gödselslag hanteras: - Fjäderfä - Mink - Gris (flytgödsel)	Följande gödselslag hanteras: - Djupströgödsel (ej fjäderfä) - Fastgödsel (ej fjäderfä eller mink)
Hanterar slam från avloppsreningsverk	Endast mineralgödsel sprids
Stora mängder stallgödsel och/eller andra organiska gödselmedel tas emot	Stor andel av stallgödseln lämnas bort
Verksamheten ligger inom vattenskyddsområde (primär-, sekundär zon)	Verksamheten är certifierad av tredje part (exempelvis Sigill, KRAV)

5.2.1 Hur kan en individuell riskbedömning gå till?

Här är exempel på individuell riskbedömning av två fiktiva gårdar.

Gård 1 är en grsigård med 80 djurenheter, flytgödsel och 150 hektar växtodling. Verksamheten har en bra egenkontroll och följer sina rutiner. Tillsynsmyndigheten har haft goda erfarenheter från tidigare besök av verksamheten. Det sker ingen hantering av slam och verksamheten lämnar varken bort eller tar emot gödsel. En del av verksamhetens jordbruksmark ligger inom vattenskyddsområde och verksamheten är inte certifierad av tredje part.

I detta exempel utgår tillsynsmyndigheten från den generella riskbedömningen i tabell 1 där verksamheten hamnar i kategorin djurgård med 10–100 djurenheter och växtodling över 100 hektar (riskklass medel, tillsynsintervall vart fjärde år). I den individuella riskbedömningen använder sig tillsynsmyndigheten av tabell 2. Här finns det två parameter som motiverar ett kortare tillsynsintervall (Grisgödsel, Vattenskyddsområde) och två parametrar som talar för ett längre tillsynsintervall (God egenkontroll, God erfarenhet av tidigare besök).

Tillsynsmyndigheten bedömer att riskerna jämnar ut varandra och ger verksamheten ett tillsynsintervall på vart fjärde år.

Gård 2 är en nötdjursgård med 80 djurenheter på djupströbädd och 170 hektar växtodling. Verksamheten har en bristande egenkontroll och tillsynsmyndigheten har påpekat flera avvikelser vid de två senaste besöken. Verksamheten hanterar inte slam och lämnar varken bort eller tar emot gödsel. Verksamheten ligger inte inom vattenskyddsområde och är inte certifierad av tredje part.

I detta exempel utgår tillsynsmyndigheten från den generella riskbedömningen i tabell 1 där verksamheten hamnar i kategorin djurgård med 10–100 djurenheter och växtodling över 100 hektar (riskklass medel, tillsynsintervall vart fjärde år). I den individuella riskbedömningen använder sig tillsynsmyndigheten av tabell 2. Här finns det två parameter som motiverar ett kortare tillsynsintervall (Bristfällig egenkontroll, Avvikelser) och en parameter som talar för ett längre tillsynsintervall (Djupströgödsel). Tillsynsmyndigheten bedömer att verksamheten behöver ett kortare tillsynsintervall än den generella riskbedömningen och ger verksamheten ett tillsynsintervall på vart tredje år.

Tillsynsmyndigheternas riskbedömningar av verksamheterna dokumenteras tillsammans med en enkel och saklig motivering till varför verksamheterna får ett kortare eller längre tillsynsintervall.

5.2.2 Parametrar som påverkar riskbedömningen

5.2.2.1 Gödselslag

Kväveinnehållet och tillgängligheten av kväve i gödseln varierar med olika djurslag och i vilken form som gödseln hanteras (fast eller flytande). Fjäderfärgödsel är kväverik och kvävet är förhållandevis lättillgängligt (mycket ammoniumkväve). Det innebär att det är stora risker för näringsläckage om inte spridningen sker vid lämplig tidpunkt och på lämpligt sätt. Djupströgödsel från gris eller nöt har däremot en ganska låg andel kväve som är tillgängligt (ammoniumkväve) och den omedelbara risken för näringsläckage vid spridningen blir förhållandevis låg. Vi har förenklat parametern till att endast beröra kvävet i de olika gödselslagen för att göra det möjligt med en gruppering av riskerna med gödseln. Tillgängligheten på fosfor i stallgödsel varierar inte mellan olika djurslag.

Vilket djurslag som gödseln kommer ifrån indikerar även vad för slags odling som sker på gården. Fjäderfä, gris och mink är djurhållning som med större sannolikhet innebär mer spannmålsodling (ettåriga växter) jämfört med nötdjur, där vallodling (fleråriga växter) oftast sker. Av den anledningen bedömer vi att flytgödsel från gris ger en något högre risk för näringsläckage

jämfört med flytgödsel från nöt (referensläget), även om näringsinnehållet mellan dessa olika gödselslag inte skiljer sig så mycket åt.

5.2.2.2 Avloppsslam

Avloppsslam innehåller förutom näringsämnen olika typer av tungmetaller och organiska miljöstörande ämnen vilka medför en ökad risk om slammet hanteras på ett felaktigt sätt. Spridning av avloppsslam regleras i separat lagstiftning¹¹. Därmed finns det fler regler som behöver efterlevas och det förekommer en större risk för att jordbrukaren missar något eller gör fel. Av den anledningen bedöms en verksamhet som hanterar avloppsslam få en högre risk jämfört med om slam inte hanteras inom verksamheten.

Kvaliteten på avloppsslam kan variera och det bästa är om det är fosforinnehållet som begränsar gödselgivan och inte någon av tungmetallerna. Det finns certifiering av avloppsslam genom REVAQ, vilket utgör en kvalitetsstämpel på slammet. Vi har inte vägt in kvaliteten på slam som en separat parameter, men är slammet certifierat så bör alla provtagningsresultat och dokumentation finnas tillgängligt.

5.2.2.3 Mineralgödsel

Hanteras enbart mineralgödsel i verksamheten och inte stallgödsel eller avloppsslam så förekommer mindre risker vid både spridning och lagring. Mineralgödsel ger inte upphov till luktolägenheter och innehåller inte fekala bakterier. Att enbart hantera mineralgödsel leder därmed till en lägre riskbedömning.

5.2.2.4 Stallgödsel tas emot/lämnas bort

Stallgödselhantering, inklusive spridning, omfattas av fler regler än mineralgödsel. Vi bedömer att stallgödselhantering medför en högre risk än om enbart mineralgödsel hanteras, och rekommenderar därför ett kortare tillsynsintervall om stallgödsel hanteras.

I verksamheter där stallgödsel och/eller andra organiska gödselmedel tas emot ökar verksamhetens risker, framförallt i verksamheter utan djur som i vanliga fall inte hanterar stallgödsel.

Lämnas stallgödsel bort kan riskerna minska för den verksamheten som lämnar bort gödseln, framför allt i verksamheter där all producerad gödsel lämnas bort. Lämnas bara en liten del gödsel bort så har bortlämnande inte någon stor effekt på verksamhetens riskbedömning.

¹¹ Kungörelse med föreskrifter om skydd för miljön, särskilt marken, när avloppsslam används i jordbruket; SNFS 1994:2.

5.2.2.5 Egenkontroll

Egenkontrollen¹² kan vara ett mått på om verksamheten har bra eller mindre bra rutiner och om de har ett medvetet miljötänk i sin verksamhet. Därför är egenkontrollen lämplig att använda i den individuella riskbedömningen. Saknar verksamheten helt rutiner kan det vara motiverat med en högre riskbedömning och ett kortare tillsynsintervall. Har verksamheten väldigt bra egenkontroll och följer sina rutiner kan det vara motiverat med en lägre riskbedömning och därmed ett längre tillsynsintervall.

5.2.2.6 Erfarenheter från tidigare tillsynsbesök

Precis som egenkontrollen så kan även erfarenhet från tidigare tillsynsbesök vara en del av riskbedömningen. Har verksamheten haft brister vid tillsynsbesöken? Har de i så fall åtgärdat dessa brister eller inte? Om en verksamhet tidigare haft brister vid tillsynsbesöken som de inte åtgärdat kan det ge en högre riskbedömning och ett kortare tillsynsintervall. En högre riskbedömning är framförallt motiverat om det handlar om allvarliga brister som inte åtgärdats och som lett till exempel åtalsanmälan eller föreläggande. Har verksamheten aldrig eller sällan några avvikelser eller åtgärdat avvikelser direkt när de uppstår kan det vara motiverat att verksamheten får en lägre riskbedömning och ett längre tillsynsintervall. Detta gäller även när verksamheten tidigare fått högre riskbedömning på grund av avvikelser, men bättrat sig.

5.2.2.7 Vattenskyddsområde

Ligger verksamheten inom ett vattenskyddsområde, eller sprider gödsel inom ett vattenskyddsområde så är det viktigt att de har bra rutiner och att de följer eventuella tillstånd för hanteringen. Ligger de inom primär eller sekundär zon kan det av den anledningen vara motiverat med en högre riskbedömning och ett kortare tillsynsintervall.

5.2.2.8 Verksamheten är certifierad av tredje part (exempelvis Sigill, KRAV)

I detta sammanhang är det framförallt certifiering som inkluderar verksamhetens miljöarbete som vi syftar på. Om verksamheten är certifierad innebär det att en oberoende aktör granskar verksamheten kontinuerligt och antagligen ställt högre krav på verksamheten än vad lagstiftningen gör. Vi bedömer att den verksamhet som certifierat sig, visar att det finns en vilja och ambition att förbättra sitt miljöarbete. Det finns därmed anledning till en lägre riskbedömning och ett längre tillsynsintervall. Att vara certifierad är dock ingen garanti för att verksamheten har ett bra miljöarbete. Denna parameter måste därför ställas i relation till övriga parametrar i den individuella riskbedömningen.

¹² 26 kap. 19 § miljöbalken (1998:808).

6 Motivering till den generella riskbedömningen av verksamheter

Hur gödselmedel hanteras och hur stora mängder som används varierar stort mellan olika verksamheter. Vi har därför grupperat olika typer av verksamheter utifrån vad vi ser utgör större eller mindre risker och då motiverar olika tillsynsintervall. Som utgångspunkt har vi utgått från befintliga lagkrav, exempelvis att djurhållning och stallgödselhantering i sig medför mer detaljerade regler och därför medför mer risker¹³.

Vi är medvetna om att riskerna kan variera även inom dessa grupper. Det gör att den erfarenhet som tillsynsmyndigheterna samlar på sig om de enskilda verksamheterna är väldigt viktig. Den är avgörande för med vilket intervall som verksamheterna bör besökas.

6.1 Växtodling

6.1.1 Beskrivning av verksamheterna

Inom denna kategori ingår verksamheterna:

- Växtodling under 50 hektar
- Växtodling 50–100 hektar
- Växtodling över 100 hektar

Växtodling över 100 hektar är en verksamhet som vi bedömer ha en medelrisk med ett rekommenderat tillsynsintervall på fyra år. I Sverige finns det ca 8 000 företag som brukar över 100 hektar åkermark och ca 6 400 företag som brukar 50–100 hektar åkermark. De som brukar 50–100 hektar bedömer vi ha en låg risk och föreslår ett tillsynsintervall på fem år. Växtodling under 50 hektar bedömer vi ha en låg risk där tillsyn genomförs vid behov.

Dessa tre kategorier består av allt från odlare av krävande grödor som exempelvis potatis eller lök med stort gödselbehov, till verksamheter med enbart vallodling som använder mindre mängder stallgödsel och mineralgödsel. Verksamheterna skulle kunna delas upp i fler kategorier, men för att göra det skulle tillsynsmyndigheterna behöva ha tillgång till uppgifter om odlingsinriktning och vilka typer av gödselmedel som hanteras. Tillsynsmyndigheterna har idag inte tillgång till så detaljerade uppgifter annat än från egen erfarenhet och kännedom om verksamheterna.

Vid vårt val av kategoriindelning har vi tittat på hur uppdelningen kan göras utifrån de uppgifter som tillsynsmyndigheterna kan ta del av utan att besöka

¹³ Se exempelvis §§ 4–7, 19, 23b, 23c, 26, 26c, SJVFS 2004:62.

verksamheterna. En källa till information om de växtodlare som finns i kommunen är lantbruksregistret. Instruktioner för hur information tas fram ur lantbruksregistret finns på webbforumet effektiv näring under ämnesområden/ tillsynsvägledning/ register. Vi har anpassat kategorierna i riskbedömningen utifrån lantbruksregistrets storleksindelning.

Därefter har vi bedömt att det framför allt är vid odling över 100 hektar som odlingen blir så stor att fosforbehovet hamnar i ungefärlig paritet med den fosforutsöndring som uppstår från anmälningspliktig djurhållande verksamhet (omkring 60 - 110 hektar enligt schablonvärden).

6.1.2 Risker med verksamheternas hantering av gödselmedel

- Mellanlagring av gödsel (på gården och i fält)
- Spridning av gödsel
- Olyckor som kan påverka omgivande miljö
- Transporter
- Bristande dokumentation
- Bristande egenkontroll (ej generellt krav på dokumenterad sådan för U-verksamheter)

6.1.2.1 Konsekvenser

Växtodling bedrivs på många platser i landet men är intensivast i Götalands och Svealands slättbygder. Vid felaktig hantering av gödselmedel kan det ske läckage av bland annat kväve och fosfor till omgivande mark och vattendrag vilket kan orsaka övergödning. Lokalt kan då en enskild odlare ha en betydande påverkan på ett mindre vattendrag. Läckage från gödsellager eller oaktsamhet vid spridning kan försämra vattendragets status och miljön för vattenlevande djur och växter.

Om spridning av stallgödsel och avloppsslam sker för nära dricksvattentäkter kan det leda till att vattnet blir otjänligt som dricksvatten. I grundvatten är den naturliga halten av kväveföreningar normalt sett mycket låg. Höga halter av nitrat i yt- och grundvatten begränsar dess användbarhet som dricksvatten eftersom nitrat kan vara negativt för människors hälsa.

Det kan även lokalt kring lagrings- och spridningsplats finnas risk att människors hälsa påverkas genom lukt, buller eller flugor. Används enbart mineralgödsel i växtodlingen så bedöms risken vid hanteringen vara liten. Används stallgödsel eller avloppsslam så är riskerna med hanteringen större.

Risken baseras inte bara på typ av gödsel utan även på verksamhetens egenkontroll. Saknas rutiner ökar risker för olyckor, bland annat på grund av bristande underhåll av maskiner. Även bristande rutiner för beräkningar och

dokumentation kan leda till risker i form av för höga gödselgivor. Saknas rutiner för hantering vid miljöolyckor så ökar riskerna med verksamheten ytterligare.

6.1.2.2 Sannolikheten

Stor del av den utpräglade växtodlingsverksamheten är koncentrerad till södra och mellersta delarna av Sverige vilket ökar sannolikheten för problem där. I övriga delar av landet är verksamheterna generellt mindre i omfattning och växtnäringens användningen oftast lägre. Eftersom denna verksamhetskategori är beroende av gödsel som köps in så bedöms sannolikheten för bristande hantering av gödsel vara relativt liten. För dessa verksamheter har gödseln ett ekonomiskt värde och är en viktig resurs, till skillnad från exempelvis djurhållande verksamheter utan växtodling eller under 50 hektar där stallgödsel kan bli ett kvittblivningsproblem.

6.1.3 Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning är att verksamheter med växtodling över 100 hektar generellt sett utgör en medelrisk för negativa effekter på hälsa och miljö, och motiverar ett tillsynsbesök vart fjärde år.

För växtodling mellan 50–100 hektar är vår bedömning att dessa verksamheter generellt sett utgör en låg risk för negativa effekter på hälsa och miljö, och motiverar ett tillsynsbesök vart femte år.

För växtodling under 50 hektar är vår bedömning att dessa verksamheter generellt sett utgör en låg risk för negativa effekter på människors hälsa och miljön, vilket motiverar tillsyn vid behov.

6.2 Djurhållning

6.2.1 Beskrivning av verksamheterna

Inom denna kategori ingår verksamheterna:

- Djurhållning 10–100 djurenheter
- Djurhållning med färre än 10 djurenheter

Djurhållning med 10–100 djurenheter är en verksamhetsgrupp som vi bedömer ha medelrisk. Denna kategori innehåller allt från pälsdjursuppfödning som lämnar bort all sin gödsel till lantbrukare, till verksamheter som håller 10 hästar och lämnar gödseln till ett avfallsbolag. Gruppen skulle kunna delas upp i fler undergrupper, men för att göra det skulle tillsynsmyndigheterna behöva ha tillgång till uppgifter om djurantal, mängden gödselmedel och hur gödseln hanteras. Tillsynsmyndigheterna har idag inte tillgång till så detaljerade

uppgifter annat än från egen erfarenhet och kännedom om de enskilda verksamheterna.

Djurhållning med färre än 10 djurenheter är en verksamhetskategori som vi bedömer ha en låg risk med tillsyn vid behov.

6.2.2 Risker med verksamheternas hantering av gödselmedel

- Lagring av stallgödsel
- Rasthagar och drivningsgator
- Olyckor som kan påverka omgivande miljö
- Transport
- Bristande dokumentation
- Bristande egenkontroll (ej generellt krav på dokumenterad för U-verksamheter)

6.2.2.1 Konsekvenser

Vid lagring av stallgödsel finns en risk att den närliggande miljön samt människors hälsa påverkas genom lukt, buller eller flugor. Lagras gödseln på ett bristfälligt sätt finns det risk för att näringsämnen läcker och orsakar övergödning. Är lagringsplatsen olämpligt placerad nära en dricksvattentäkt kan även läckage leda till att vattnet blir otjänligt som dricksvatten. I grundvatten är den naturliga halten av kväveföreningar normalt sett mycket låg. Höga halter av nitrat i yt- och grundvatten begränsar dess användbarhet som dricksvatten eftersom nitrat kan vara negativt för människors hälsa.

Vid lagringsplatser och vid övrig hantering av stallgödsel på gården så förekommer det även risker för att olyckor sker vilket kan ge stor lokal påverkan, exempelvis på ett vattendrag. Läckage från gödsellager kan försämra vattendragets status och miljön för vattenlevande djur och växter. Olyckor kan även ske vid transport och i- och urlastning av stallgödsel. Kör verksamheten själva kan det ske olyckor på vägen. Men andra olägenheter som damning och buller kan också förekomma.

Vid hållande av exempelvis häst, ekologisk gris och ekologiskt fjäderfä förekommer även risk för näringsläckage i rasthagar där djuren går året om. Det kan innebära en lokal påverkan som kan motverkas genom exempelvis mockning, eller andra åtgärder. Risk för upptrampad mark och näringsläckage förekommer även vid hållande av mjölkkor där drivningsgator och motionsbeten förekommer.

Bristande egenkontroll och dokumentation innebär även en ökad risk för dessa typer av verksamheter. Saknas dokumentation för bortlämnande av gödsel kan följderna bli stora vid ett smittutbrott eftersom smittspårningen försvåras. Bristande rutiner för underhåll kan leda till läckage från lagringsutrymmen eller

utgödsling. Finns det många anställda i verksamheten kan bristande förmedling av rutiner leda till att stallgödsel, avfall med mera hanteras fel och hamnar på en olämplig plats.

6.2.2.2 Sannolikheten

Till skillnad från växtodling som framförallt bedrivs i jordbruksbygder så kan djurhållning även finnas stadsnära eller i tätbebyggda områden vilket ökar sannolikheten för olägenheter för människor i form av buller, lukt och flugor. Djurhållning koncentrerad till ett område kan ge lokal påverkan på exempelvis ett vattendrag eller en sjö.

6.2.3 Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning är att jordbrukare med djurhållning mellan 10–100 djurenheter generellt sett utgör en medelrisk för negativa effekter på hälsa och miljö, vilket motiverar ett tillsynsbesök vart fjärde år.

Vår bedömning för jordbrukare med djurhållning mindre än 10 djurenheter är att de utgör en låg risk vilket inte motiverar en regelbunden tillsyn utan att de får tillsyn vid behov.

6.3 Växtodling och djurhållning

6.3.1 Beskrivning av verksamheterna

Inom denna kategori ingår verksamheterna:

- Djurhållning 10–100 djurenheter och växtodling 50–100 hektar.
- Djurhållning 10–100 djurenheter och växtodling över 100 hektar.

Djurhållning 10–100 djurenheter och växtodling 50–100 hektar är den grupp av verksamheter som vi bedömer ha medelrisk vilket motiverar ett tillsynsintervall om vart tredje år. I Sverige finns det ca 6 400 företag som brukar mellan 50–100 hektar. Anledningen till att vi bedömer att de har behov av ett tätare tillsynsintervall än vissa andra kategorier av verksamheter är att denna kategori kan ha relativt många djur i förhållande till spridningsareal.

Djurhållning 10–100 djurenheter och växtodling över 100 hektar bedömer vi ha en medelrisk. I Sverige finns det ca 8 000 företag som brukar över 100 hektar. Hur många av dessa som även håller djur har vi i samband med denna riskbedömning inte tagit fram någon statistik på.

Bredden inom denna kategori av verksamhet är stor och omfattar såväl verksamhet som odlar specialgrödor som exempelvis grönsaker och har mycket

mark och ett fåtal ungdjur, som djurhållare med besättningar av mjölk- och dikor samt har mark som brukas främst för bete och vallfoder. En uppdelning i fler undergrupper skulle kunna göras av denna verksamhetskategori, men tillsynsmyndigheterna skulle då behöva ha tillgång till uppgifter om bland annat vilken typ av gödsel som hanteras och uppgifter om djurantal. Tillsynsmyndigheterna har idag inte tillgång till så detaljerade uppgifter annat än från egen erfarenhet och kännedom om verksamheterna.

Vid vårt val av kategoriindelning har vi tittat på hur uppdelningen kan göras utifrån de uppgifter som tillsynsmyndigheterna kan ta del av utan att besöka verksamheterna. En källa till information om de växtodlare som finns i kommunen är lantbruksregistret. Vi har anpassat kategorierna i riskbedömningen utifrån lantbruksregistrets storleksindelning. Därefter har vi bedömt att det framför allt är vid odlingsstorlek över 100 hektar som odlingen kan jämföras med anmälningspliktig djurhållning. Detta eftersom fosforbehovet på så stora växtodlingsgårdar hamnar i ungefärlig paritet med den fosforutsöndring som uppstår från anmälningspliktig djurhållande verksamhet (omkring 60–110 hektar enligt schablonvärden).

6.3.2 Risker med verksamheternas hantering av gödselmedel

- Lagring av stallgödsel
- Spridning av stallgödsel
- Rasthagar och beteshagar med hög belastning
- Olyckor som kan påverka omgivande miljö
- Transport
- Bristande dokumentation
- Bristande egenkontroll (ej generellt krav på dokumenterad för U-verksamheter)

6.3.2.1 Konsekvenser

Konsekvenserna för växtodlingsgårdar som håller djur är till stor del samma som för de som har växtodling och de som håller djur. Växtodling är intensivast i Götaland och Svealand och där finns även många djurhållande växtodlingsgårdar.

Vid felaktig hantering av gödselmedel kan det ske läckage av bland annat kväve och fosfor till omgivande mark och vattendrag vilket kan orsaka övergödning. Lokalt kan då en enskild odlare ha en betydande påverkan på ett mindre vattendrag. Läckage från gödsellager eller oaktsamhet vid spridning kan försämra vattendragets status och miljön för vattenlevande djur och växter.

Finns det en dålig lagringsplats eller om spridning av stallgödsel och avloppsslam sker för nära dricksvattentäkter kan det leda till att vattnet

blir otjänligt som dricksvatten. I grundvatten är den naturliga halten av kväveföreningar normalt sett mycket låg. Höga halter av nitrat i yt- och grundvatten begränsar dess användbarhet som dricksvatten eftersom nitrat kan vara negativt för människors hälsa.

Det kan även lokalt kring lagrings- och spridningsplatser finnas risk att människors hälsa påverkas genom lukt, buller eller flugor. Det kan även förekomma olägenheter vid transport och lastning av stallgödsel, exempelvis damning och buller.

Verksamhetens risk baseras inte bara på typ av gödsel utan även på verksamhetens egenkontroll. Saknas rutiner ökar risken för olyckor, exempelvis på grund av bristande underhåll av maskiner eller så kan bristande beräkningar och dokumentation leda till för höga gödselgivor. Saknas dessutom rutiner för hantering vid miljöolyckor så ökar riskerna med verksamheten ytterligare.

Vid hållande av häst, ekologisk gris och ekologiskt fjäderfä förekommer även risk för näringsläckage i rasthagar där djuren går året om. Det kan innebära en lokal påverkan som kan motverkas genom mockning, eller andra åtgärder. Risk för upptrampad mark och näringsläckage förekommer även vid hållande av mjölkkor där drivningsgator förekommer.

Bristande egenkontroll och dokumentation innebär även en ökad risk för dessa typer av verksamheter. Saknas dokumentation för bortlämnande eller mottagande av gödsel kan följderna bli stora vid ett smittutbrott eftersom smittspårningen försvåras. Bristande rutiner för underhåll kan leda till läckage från lagringsutrymmen eller utgödsling. Finns det många anställda i verksamheten kan bristande förmedling av rutiner leda till att stallgödsel, avfall med mera hanteras fel och hamnar på en olämplig plats.

Är mängden djur stor i förhållande till areal kan det även finnas kvittblivningsproblem i dessa verksamheter. Speciellt i verksamheter med gödsel som är mindre attraktiv utifrån ett odlings- och ekonomiskt perspektiv. Det kan till exempel gälla hästgödsel med spån som strömedel vilken inte är så näringsrik. Det kan även finnas risk att fosfortillförseln på spridningsarealen blir onödigt stor så att fosforinnehållet i marken byggs upp till obefogat höga nivåer.

6.3.2.2 Sannolikheten

Stor del av denna typ av odling är koncentrerad till södra och mellersta delarna av Sverige vilket ökar sannolikheten för problem där. Eftersom denna verksamhetskategori både producerar och sprider gödsel så bedöms risken för bristande hantering av gödsel vara medelhög. För många av dessa verksamheter har gödseln ett ekonomiskt värde och är en viktig resurs i odlingen, men för andra med mindre näringsrik gödsel med stor inblandning av strömedel kan det förekomma problem med kvittblivning.

Många av dessa gårdar kan ligga relativt nära bebyggelse vilket ökar risken för olägenheter för människor i form av buller, lukt och flugor.

6.3.3 Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning är att jordbruk med växtodling mellan 50–100 hektar som håller 10–100 djurenheter generellt sett utgör en medelrisk för negativa effekter på hälsa och miljö, vilket motiverar ett tillsynsbesök vart tredje år.

Vår sammanfattande bedömning är att jordbruk med växtodling över 100 hektar som håller mellan 10–100 djurenheter generellt sett utgör en medelrisk för negativa effekter på hälsa och miljö, vilket motiverar ett tillsynsbesök vart fjärde år.

Anledningen till att gårdar med mindre arealer har ett tätare tillsynsintervall är att många djur hålls på små spridningsarealer. Gårdar med större växtodling men färre djur har oftare brist på stallgödsel. Behovet att i stället införskaffa gödsel minskar risken för kvittblivning.

6.4 Entreprenörer (exempelvis maskinstationer och transportörer)

6.4.1 Beskrivning av verksamheten

Gruppen entreprenörer består av både enskilda jordbrukare som gör mindre uppdrag åt grannar och större företag med anställd personal som utför allehanda maskinuppdrag utan att bruka egen mark. Uppdragen kan exempelvis vara att transportera stallgödsel mellan olika gårdar och utföra spridning av stall- och mineralgödsel på åkermark.

Ansvaret för att exempelvis bedöma mängden stallgödsel som ska spridas kan i vissa fall ligga på entreprenören. Kontroll av entreprenören utförs av den kommun där verksamheten ligger.

6.4.2 Risker med verksamhetens hantering av gödselmedel

- Transport (mellan gårdar/företag, inom gården och ut till fält)
- Hantering i form av lastning/påfyllning.
- Spridning
- Rengöring och förvaring av maskiner
- Okända fält med exempelvis vattendrag, skyddszoner, dricksvattentäkter

- Olyckor som kan påverka omgivande miljö
- Bristande dokumentation
- Bristande egenkontroll – Riskbedömning

6.4.2.1 Konsekvenser

Har en entreprenör bristfällig hantering av gödselmedel, framförallt stallgödsel, rötrest och slam, kan konsekvenserna bli stora då entreprenören ofta sprider hos många markägare samt över stora ytor. Tidpunkten för spridning påverkas förmodligen av när entreprenören har tid och kanske inte när det är de bästa väderleks- (ammoniakavgång) eller övriga förhållanden som grödans förutsättningar. En anledning till detta är att det råder stor efterfrågan på entreprenörers tjänster. Entreprenörer och växtodlare i stort kan vid hektiska perioder även köra på natten vilket kan skapa ytterligare olägenheter i form av ljus och ljud.

Entreprenörer som transporterar eller sprider gödsel åt flera gårdar behöver rengöra sina maskiner för att inte riskera att sprida smitta mellan sina kunder. Sker rengöringen på en olämplig plats kan det innebära risk för läckage av näringsämnen till vattendrag och sjöar. Entreprenörer kör även på många olika fält. Det är därför viktigt att de har koll på var det finns vattendrag, skyddszoner, dricksvattentäkter med mera för att inte riskera att förorena dessa miljöer.

6.4.2.2 Sannolikheten

Entreprenören har ofta en stor vana vid att hantera gödsel, vilket leder till en låg risk för att spill eller olyckor uppstår jämfört med en verksamhet som utför spridning ett fåtal gånger om året. Samtidigt kan efterfrågan på entreprenörens tjänster vara stor under begränsade perioder under vår- och sommarhalvåret. Stressiga perioder kan leda till att slarv sker och därmed fler olyckor.

Sannolikheten att entreprenören sprider gödsel på åkrar de tidigare inte har varit på är hög, vilket medför en ökad risk för att skyddsvärda objekt som diken/ vattendrag, skyddszoner och dricksvattentäkter inte observeras. Ny teknik som styrfiler underlättar dock för entreprenörer att veta var dessa skyddsobjekt finns.

Sannolikheten för att gödsel hamnar utanför åkern, eller att en för stor giva läggs, på grund av att äldre utrustning används är relativt låg då flertalet entreprenörer har maskiner av nyare modell.

6.4.3 Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning är att entreprenörer som hanterar gödsel åt andra generellt sett utgör en låg risk för negativa effekter på hälsa och miljö, vilket motiverar ett tillsynsbesök vart femte år.

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se